

Publié par l'Association pour l'Étude et la Diffusion de la Culture Yiddish et la Bibliothèque Medem avec le concours de la Direction Générale à la Langue Française et la Forward Association

# דער יידישער טעם-טעם

אַ פעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס

אַ פּובליקאַציע פֿון דער געזעלשאַפֿט פֿאַרן ייִדיש-לימוד און פֿון דער מעדעם-ביבליאָטעק

שבת תשס"ב/יאנואר 2002

יאָר 7, נומער 2 (32)

## הונדערט יאָר איציק מאַנגער (1901–1969)

### פּאָעט, וואַנדערער, טרובאַדור פֿון דער ייִדישער וועלט

זשורנאַלן אין רומעניע, פּוילן און אויך אין אַמעריקע. אין 1928 פֿאַרט ער צום ערשטן מאָל קיין וואַרשע, וווּ זינע רעפּערטאָן וועגן ליטעראַטור ווערן זייער גוט אויפֿגענומען. אויך זיין פּאָעזיע האָט הצלחה<sup>15</sup> אי ביי דער קריטיק אי ביי עולם<sup>16</sup>, און באַלד ווערט ער אַ פּאָפּולערע פֿיגור אין דער וואַרשעווער ייִדישער ליטעראַרישער וועלט. זיין ערשטע זאַמלונג לידער און באַלאַדעס קומט אַרויס אין 1929. אַחוץ ריזעס אין פֿאַרשיידענע איראָפּעיִשע לענדער, לעבט ער ביז 1938 אין וואַרשע, וווּ ער פֿילט זיך גאַנץ היימיש. די דאָזיקע צען יאָר זינען די פּראָדוקטיווסטע און אַפּשר<sup>17</sup> אויך די גליקלעכסטע פֿון זיין לעבן. דאָ הייבט זיך אויך אָן צו שאַפֿן זיין אימאַזש פֿון אַ פֿאַרציטישן<sup>18</sup> טרובאַדור, אַ ראַמאַנטישן פּאָעט, וואָס פֿירט אַ באַהעמיש לעבן און האָט ליב „וויין, פֿרויען און געזאַנג“. ער פּובליקירט נאָך עטלעכע בענד לידער, שרייבט פֿאַרן טעאַטער און אויך פֿאַר אַ נייער קונסטפֿאַרעם, דעם ייִדישן קינאַ. ער שרייבט די לידער צום פֿילם „קל מיטן פֿידל“, די באַרימטע מוזיקאַלישע קאַמעדיע מיט מאַלי פּיקאַן. אי די לידער אי דער פֿילם האָבן אַ גוואַלדיקן דערפֿאַלג.

קאָסמאָפּאָליטישע שטאָט וווּ, אַחוץ ייִדיש, רעדט מען דײַטש, רומעניש, אוקרייניש און פּויליש. איציק לערנט צו ערשט אין חדר<sup>8</sup>, נאָך דעם אין אַ דײַטשישער פֿאַלקשול, און הייבט אַפֿילו אָן גיין אין גימנאַזיע, נאָר מע וואַרפֿט אים באַלד אַרויס צוליב זיין „שלעכטער אויפֿפֿירונג“<sup>9</sup>. באַלד נאָכן אויסבראָך פֿון דער ערשטער וועלט־מלחמה<sup>10</sup> פֿאַרט ער אַוועק קיין יאַס<sup>11</sup> (רומעניע), אַ שטאָט וואָס איז באַרימט אויף דער ייִדישער וועלט ווי דאָס אָרט וווּ אַברהם גאַלדפֿאַדען<sup>12</sup>, דער „טאַטע פֿון ייִדישן טעאַטער“, האָט אינגעאַרדנט זיין ערשטע פֿאַרשטעלונג. דאָרטן גייט מאַנגער אָפֿט אין טעאַטער און אינטערעסירט זיך שטאַרק אין טעאַטער־קונסט. ווי דער עלטסטער זון וואָלט ער געדאַרפֿט איבערנעמען דעם טאַטנס מלאַכה<sup>13</sup> (ער אַרבעט טאַקע יאָ אַ ביסל ביי שניידערייַ), נאָר ווען מע באַמערקט זיין טאַלאַנט צו שרייבן, דערמוטיקט<sup>14</sup> מען אים צו ווערן אַ פּאָעט, און זיין ברודער נאָטע ווערט אַ שניידער. אין 1918 קומט מאַנגער צוריק אין טשערנאָוויץ און הייבט אָן שרייבן לידער אויף ייִדיש. פֿון 1921 אָן דרוקט ער אין פֿאַרשיידענע צייטונגען און



... אַנגער האַלצשניט פֿון אַרטור קאַלניק

יציק (יצחק) מאַנגער איז געבוירן געוואָרן אין 1901 אין טשערנאָוויץ (בוקאַווינע) אין אַן אַרעמער משפּחה<sup>2</sup>. דער טאַטע איז געווען אַ שניידער, דער זיידע אַ בעל־עגלה<sup>3</sup>. די גאַנצע משפּחה (אַרייַן־ גערעכנט אויך דער גאַנצער שניידער־ וואַרשטאַט<sup>4</sup>) האָט ליב געהאַט צו זינגען ייִדישע לידער און דערציילן פֿאַלקס־מעשיות<sup>5</sup>, און דער קליינער איציקל האָט פֿון זיין פֿריסטער יוגנט אינגעזאַפּט<sup>6</sup> אָט דעם אַלטן ייִדישן פֿאַלקלאָר. טשערנאָוויץ איז דעמאָלט אַ

[8] זייט 18

1. YITSKHOX 2. MISHPOKHE famille/family 3. BALEGOLE cocher/coachman 4. atelier/workshop 5. ...MAYSSES contes folkloriques/folk tales 6. absorbé/soaked up 7. AKHUTS à part/aside from 8. KHEYDER école primaire juive/Jewish religious school 9. mauvaise conduite/bad conduct 10. ...MILKHOME guerre mondiale/world war 11. Jassy 12. Avrom Goldfaden (1840-1908) 13. MELOKHE métier/trade 14. encourage 15. HATSLOKHE succès/success 16. OYLEM public 17. EFsher peut-être/perhaps 18. d'autrefois/old-fashioned

# דריי לידער פֿון איציק מאַנגער

דער פּאָעט רעדט מיט גאָט ווי אַ קינד מיט אַ טאַטן

איינער פֿון אַ ציקל סאַנגעטן מיט  
דערמאָנונגען פֿון מאַנגערס  
קינדער־יאָרן

## כ'וועל אויסטאָן די שיד

צי בין איך דען שולדיק, וואָס ס'גראַמט זיך  
על־פי טעות שיינ מיט געוויין,  
און די בענקשאַפֿט<sup>11</sup>, די אמתע<sup>12</sup> בענקשאַפֿט,  
וואָגלט<sup>13</sup> כסדר<sup>14</sup> אַליין ?

כ'וועל אויסטאָן די שיד און דעם טרויער  
און קומען צו דיר צוריק –  
אַט אַזוי ווי איך בין אַ פֿאַרשפּילטער<sup>1</sup>,  
און שטעלן זיך פֿאַר דיין בליק.

צי בין איך דען שולדיק, דערלויכטער<sup>15</sup>,  
וואָס כ'בין איצט דערשלאַגן<sup>16</sup> און מיד,  
און לייג דיר אַוועק צופֿוסנס,  
דאָס דאָזיקע מידע ליד ?

מיין גאָט, מיין האַר<sup>2</sup>, מיין באַשאַפֿער<sup>3</sup>,  
לינטער מיך אויס<sup>4</sup> אין דיין שיין –  
אַט ליג איך פֿאַר דיר אויף אַ וואַלקן,  
פֿאַרוויג<sup>5</sup> מיך און שלעפֿער מיך איין.

מיין גאָט, מיין האַר, מיין באַשאַפֿער,  
לינטער מיך אויס אין דיין שיין –  
אַט ליג איך פֿאַר דיר אויף אַ וואַלקן,  
פֿאַרוויג מיך און שלעפֿער מיך איין.

און רייד צו מיר גוטע ווערטער,  
און זאָג מיר אַז איך בין דיין קינד,  
און קוש מיר אַראָפּ פֿונעם שטערן<sup>6</sup>  
די צייכנס פֿון מינע זינד<sup>7</sup>.

1. perdu/lost,played out 2. Seigneur/Lord 3. Créateur/Creator 4. purifie-moi/purify me 5. berce/rock 6. front/forehead 7. péchés/sins 8. shLIKhes mission 9. rime/rhymes 10. ALPI TOES par erreur, par hasard/by mistake, by accident 11. nostalgie/yearning 12. EMESE véritable/real 13. erre/wanders 14. KESEYDER toujours/always 15. Lumineux/Illuminator 16. abbatu/downhearted.

איך האָב דאָך געטאָן דיין שליחות<sup>8</sup>  
און געטראָגן דיין געטלעך ליד –  
צי בין איך דען שולדיק, וואָס ס'גראַמט זיך<sup>9</sup>  
על־פי טעות<sup>10</sup> ייד מיט ליד ?



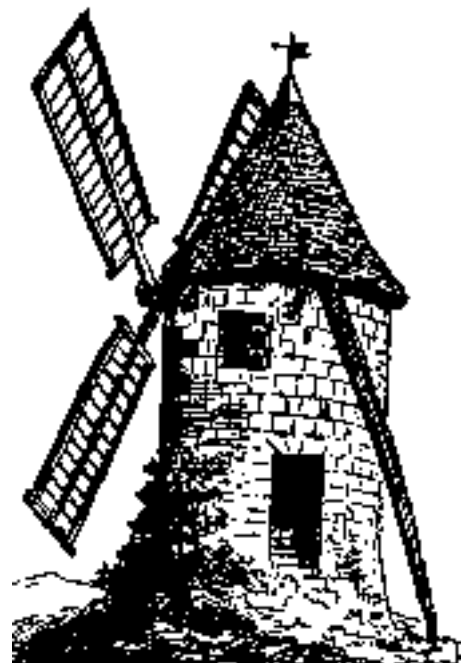
ווער האָט געשריבן דאָס בריוועלע ?  
הינדל, דידל, די –  
געשריבן האָט דאָס בריוועלע  
די מלפה<sup>4</sup> פֿון טערקיי.  
געשריבן עס מיט רויטער טינט  
און פֿאַרחתמעט<sup>5</sup> עס געשווינד<sup>6</sup>  
מיט הייסע טרערן דריי,  
מיט הייסע טרערן דריי.

## אַ ליד וואָס איז אַרצן אינעם ייִדישן פֿאַלקלאָר

## הינדל, דידל, דאָס (רבנו תם)<sup>1</sup>

וואָס שטייט געשריבן אין בריוועלע ?  
הינדל, דידל, דו –  
„ראַבי, אַ, איך ליבע דיר<sup>7</sup>,  
וואָס זשע שווינגסטו, נו ?  
איך עסע ניש' און טרינקע ניש'  
און ווער צעזעצט פֿון בענקעניש<sup>8</sup>,  
און האַבע נישט קיין רו,  
און האַבע נישט קיין רו.“

לאַמיר זינגען דאָס שיינע ליד  
הינדל, דידל, דאָס –  
פֿליט די גאַלדענע פּאַווע<sup>2</sup>  
איבערן שוואַרצן ים<sup>3</sup>.  
און טראָגט אַ ליבע־בריוועלע,  
אַ ראָזע ליבע־בריוועלע,  
פֿאַר דעם רבנו תם,  
פֿאַר דעם רבנו תם.



1. ZIKORN mémoire/memory 2. GALEkh prêtre/priest 3. verger de pommiers/apple orchard 4. clôture/fence 5. clémence/mercy, kindness 6. DER IKER surtout/especially 7. pelouse/grassy bank 8. âme, esprit/mind, spirit.

# מאנגער-טעג אין דער מעדעם-ביבליאטעק

די מעדעם-ביבליאטעק אָרגאַניזירט יעדעס יאָר אַ סוף-וואָך<sup>1</sup> פֿון אָפֿענע טירן. דאָס מאָל איז עס געווען אַ געלעגנהייט צו דערמאָנען דאָס לעבן און ווערק פֿון איציק מאַנגער.

**ד**עם 8טן און 9טן דעצעמבער איז פֿאַרגעקומען אַ קאַנצערט פֿון די ברידער ליבנט<sup>2</sup>, צוויי דזשעז-מוזיקער פֿון ישראל, און חיהלע<sup>3</sup> ביר, אַ ייִדיש-לערערין און פֿאַרשערין פֿון ענגלאַנד. אַריק און אַביב ליבנט זענען אייניקלעך פֿונעם קופּער-סקולפּטאָר אַריה מערזער<sup>4</sup>. דעם זיידנס קונסטווערק האָבן זיי שטאַרק אינספּירירט און זיי געעפֿנט די טיר צו זיין וועלט, די וועלט פֿון שטעטל און פֿון דער טראַדיציאָנעלער ייִדישקייט.

בעת די ברידער ליבנט שפּילן און זינגען, ווייזן זיך אויף אַ גרויסן עקראַן פֿאַטאָס פֿון מערזערס קופּער-רעליעפֿן – און דער עולם<sup>5</sup> הערט זיך צו פֿאַרשישפּאַט צו אַ רירנדיקן „דיאַלאָג פֿון די דורות“<sup>6</sup>, אין טענער<sup>8</sup> פֿון אַ דזשעז וואָס זינגט אויס די בענקשאַפֿט פֿון ייִדישע ניגונים<sup>9</sup> צווישן וואָר און פֿאַנטאַזיע. דער צווייטער טייל פֿון קאַנצערט איז געווינדמעט איציק מאַנגער. די ברידער ליבנט האָבן אָנגעשריבן מוזיק צו פֿינף פֿון מאַנגערס באַלאַדעס, וואָס חיהלע

ביר זינגט מיט אַן אויסדרוקפֿולער שטיים. אַריק און אַביב באַגלייטן זי אויף דער גיטאַר, סאַקסאָפֿאָן און פֿלייט, אָבער זייער אַראַנזשירונג נעמט אויך אַרײַן גלעקלעך, פֿײַפלעך, אַ בהמה-גלאַק<sup>10</sup> און זייער אַ „דזשעז“

„אדם און חווה“, קופּער-רעליעף פֿון אַריה מערזער



שופּר<sup>11</sup>, וואָס פֿאַסט „אַקוראַט צום גראַם“<sup>12</sup> צו מאַנגערס עזות<sup>13</sup>. מיר וואַרטן שוין אויף ווייטערדיקע קאַמפּאָזיציעס צו מאַנגערס באַלאַדעס. זונטיק נאָך מיטאַג איז געווען אַ צווייטער מאַנגער-ספּעקטאַקל, אַ קאַנצערט-רעפֿעראַט פֿון אַריה ליש<sup>14</sup>, אַן אַקטיאָר וואָס וויינט היינט אין ישראל און וואָס האָט אַ מאָל געשפּילט אינעם רומענישן ייִדישן טעאַטער. אויף אַ קינסטלערישן אופֿן<sup>15</sup> האָט ער אויסגעמאָלט מאַנגערס לעבנסוועג: פֿאַרגעליינעט פֿון מאַנגערס ווערק, געזונגען זינע לידער צושפּילנדיק זיך אויף דער גיטאַר, און דערציילט גאָר פֿאַרכאַפּנדיקע<sup>16</sup> אַנעקדאָטן וועגן דעם שרייבער, וועמען ער האָט אַליין געקענט – דאָס אַלץ אילוסטרירט מיט אַ ריי דיאַפּאָזיטיוון<sup>17</sup>.

1. SOF ...weekend 2. LIVNAT
  3. KHAYELE 4. sculpteur sur cuivre/copper sculptor Arye Merzer
  5. OYLEM public 6. FARKISHEFT enchanté/spellbound 7. DOYRES générations 8. tons/tones 9. NIGUNIM mélodies 10. BEHEYME... cloche (pour les vaches)/cowbell 11. SHOYFER shofar (corne de bélier/ram's horn) 12. à la perfection/perfectly
- א ציטאַט פֿון מאַנגערס „הינדל-דידל-דאָם“ ליד, 13. AZES insolence 14. ARYE LAISH 15. OYFN façon/manner 16. captivant/fascinating 17. diapositives/slides.

3

1. RABEYNU TAM Jacob ben Meyer c. 1100-1161 rabbin et grand érudit français, petit-fils de Rachi/great French rabbi and scholar, grandson of Rashi 2. paon/peacock 3. YAM mer/sea 4. MALKE reine/queen 5. FARKHASMET scellé/sealed 6. גיך 7. די גאַנצע סטראַפֿע איז 8. געשריבן דייטשמעריש (דאָס הייסט ענלעך צו דייטש) je me meure de langueur/I die of longing 9. PEYES papillotes/sidecurls 10. REBETSIN femme du rabbin/rabbi's wife 11. rouleau à pâtisserie/rolling pin 12. נישט ייִדישע „איך“ אין וואַרשעווער דיאַלעקט 13. מיידלעך 14. TSELOKHES pour faire enrager/for spite 15. SHABES 16. LETS bouffon/clown, jester 17. parfaitement en rime/perfectly rhymed.



טרעפֿט, ווער ס'האָט דאָס ליד געמאַכט, הינדל, דיידל, דאָם – אַ שניידערינג האָט עס געמאַכט צו להכעיס<sup>14</sup> דעם רבנו תם. שבת<sup>15</sup> צווישן טאַג און נאַכט און ס'האָט אַ ליץ<sup>16</sup> אַריינגעלאַכט אַקוראַט צום גראַם<sup>17</sup>, אַקוראַט צום גראַם.



וואָס זשע טוט רבנו תם ? הינדל, דיידל, דע – ער קראַצט די פּאות<sup>9</sup> און די באַרד און מאַכט דריי מאָל „פֿע“. און דאָס ציגעלע אין שטאַל דאָס ווייסע ציגילע אין שטאַל העלפֿט אים אונטער „מע“, העלפֿט אים אונטער „מע“.

נו, און זי, די רביצין<sup>10</sup> ? הינדל, דיידל, דוי – זי קלאַפּט אים מיטן וואַלגעהאַלץ<sup>11</sup> און זאָגט צו אים אזוי : – שיקסעס<sup>12</sup> ליגן דיר אין זין, נו און יאָך<sup>13</sup>, און יאָך וווּ בין ? דיין הייס געליבטע פֿרוי, דיין הייס געליבטע פֿרוי.

# „די ווונדערלעכע לעבנס-באַשרייבונג פֿון שמואל-אַבא<sup>1</sup> אַבערוואָ : דאָס בוך פֿון גן-עדן“<sup>2</sup>

„דאָס בוך פֿון גן-עדן“ האָט מאַנגער אָנגערופֿן זײַן „פֿריילעכסט בוך“, כּאָטש ער האָט עס אָנגערײַבן אין די פֿינצטערע טעג קורץ פֿאַר דער מלחמה<sup>3</sup> ווען ער איז אַוועק פֿון פּוילן און זיך אַרומגעוואַלגערט<sup>4</sup> אַן איינזאַמער „איבער די גאַסן און בולוואַרן פֿון פּאַריז“. דער העלד פֿונעם בוך, שמואל-אַבא, דאָס קליינע מלאכל<sup>5</sup>, דערציילט ווונדערלעכע מעשיות<sup>6</sup> וועגן זײַן לעבן אין גן-עדן פֿאַר זײַן געבוירן ווערן. אָט דער גן-עדן זעט אויס מאַדנע ענלעך<sup>7</sup> צו אַ ייִדיש שטעטל, און דער פּאָעט מאָלט אויס פֿאַר אונדז אַ מין „פֿאַרלאָרענעם גן-עדן“ פֿון זײַנע אייגענע קינדער-יאָרן. דער ווייטערדיקער פֿראַגמענט איז פֿונעם ערשטן קאַפיטל, „מײַן לעצטער טאָג אין גן-עדן“.

וואָס מיט אים איז געשען פֿאַר זײַן געבוירן ווערן ? [...] אַיעדער איינער ווייסט, אַז איידער דער מענטש ווערט געבוירן, קומט אַ מלאַך און גיט אים אַ שנעל<sup>20</sup> אין דער נאָז און פֿון דעם דאָזיקן שנעל פֿאַרגעסט ער תּיכּף<sup>21</sup> אַלצדינג, וואָס האָט מיט אים פּאַסירט, און אַפֿילו די תּורה<sup>22</sup>, וואָס דער מלאַך האָט מיט אים געלערנט איידער ער איז אַראָפּ אויף דער זינדיקער<sup>23</sup> וועלט. די מענטשן וואָס וועלן דאָס טענהן<sup>24</sup>, וועלן זײַן גערעכט. אַזוי איז דאָס טאַקע. [...] אָבער מיט מיר איז געשען אַ נס<sup>25</sup>, אַן אויסטערלישער<sup>26</sup> נס. און דעם נס וויל איך טאַקע דערציילן צו פֿריער, כּדי מען זאָל פֿאַרשפּאַרן<sup>27</sup> צו שושקען איינער דעם צווייטן אין אויער אַרײַן, אַז אָט דער שמואל-אַבא אַבערוואַ האָט אַ טשייניק<sup>28</sup>, בראַקט ליגנס ווי אַ ייִדענע לאָקשן<sup>29</sup>. אין דעם טאַג, ווען מען האָט מיך איבערגעגעבן אין רשות<sup>30</sup> פֿון מלאַך, וואָס האָט מיך געדאַרפֿט אַראָפּברענגען אויף דער ערד, בין איך גראָד געזעסן אונטער אַ גן-עדן-בוים און געשעפט תּענוג<sup>31</sup> פֿון די קאַנאַריקעס, וואָס האָבן זיך צעזונגען ווי אין פּסוק<sup>32</sup> שטייט. [...]

[סוף זײַט 8]

1. shMUEL-ABE 2. GAN-EYDN paradis/paradise ; publié à Varsovie en 1939/ published Warsaw, 1939
3. MILKHOME guerre/war 4. errait/wandered 5. MALEKhL dim.de/of
- MALEKh= ange/angel 6. MAYSES contes/stories 7. semblable/similar 8. pincement/pang 9. à moins que/unless
10. MESHIEKh le Messie/the Messiah 11. de rêverie/daydreaming
12. coupé/cut off 13. plancher/floor
14. GUF corps/body 15. perdu, fichu/it's no use 16. KEDEY afin de/in order to
17. distraire/entertain 18. consoler/console 19. HAYETOKhN comment cela?/how can it be?
20. chiquenaude/tap, snap with a finger 21. TEYKEF sur le champ/instantly
22. TOYRE Torah 23. pécheur, du péché/sinful
24. TAYNEN soutenir/claim, argue 25. NES miracle 26. extraordinaire/extraordinary
27. pour éviter que/so there's no need to 28. fabule/talks nonsense
29. «débite» des mensonges comme une cuisinière des nouilles/cranks out lies like a housewife
30. RESHUS autorité/authority 31. ... TAYNEG ressentais du plaisir/taking pleasure
32. POSEK verset/verse à la perfection/to perfection

דער מלאַך  
שמעון-בער, צייכענונג  
פֿון מענדל רײַף



4

ד' י צייט וואָס איך האָב פֿאַרבראַכט אין גן-עדן איז געווען די שענסטע צייט פֿון מיין לעבן. נאָך ביים היינטיקן טאַג טוט מיר אַ קלעם<sup>8</sup> ביים האַרצן און עס שטעלן זיך מיר טרערן אין די אויגן, ווען איך דערמאָן זיך אין דער דאָזיקער גליקלעכער צייט. אָפֿט מאָל פֿאַרמאָך איך די אויגן און לעב נאָך אַ מאָל איבער די גליקלעכע יאָרן. די דאָזיקע יאָרן, וואָס וועלן זיך שוין מער נישט אומקערן. סיידן<sup>9</sup>, אַז משיח<sup>10</sup> וועט קומען. אין אַזעלכע פֿאַרחלומטע<sup>11</sup> מינוטן פֿאַרגעס איך אַפֿילו, אַז מען האָט מיר אָפּגעשוירן<sup>12</sup> די פֿליגל, איידער מען האָט מיך אַראָפּגעשיקט אויף דער אַנדערער וועלט. איך צעשפּרייט די הענט און פּרוּוו אַ פֿלי טאָן. און ערשט דעמאָלט, ווען איך פֿאַל אַראָפּ אויפֿן דיל<sup>13</sup> און פּיל אַ ווייטיק אין אונטערשטן טייל פֿון מיין גוף<sup>14</sup>, דערמאָן איך זיך, אַז ס'איז פֿאַרפֿאַלן<sup>15</sup>, אַז פֿליגל פֿאַרמאָגן בלויז די באַשעפֿענישן אין גן-עדן. און דערפֿאַר טאַקע האָב איך באַשלאָסן

# טעם<sup>1</sup>

**א** לע אונדזערע לייענערס ווייסן אז דער יידישער טעם-טעם איז „א פּעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש-לערנערס“. אָבער אפֿשר<sup>2</sup> ווייסט איר ניט אז די גאַנצע חכמה<sup>3</sup> פֿון דעם נאָמען שטעקט אינעם וואָרט טעם.

**טעם** (מיט „ע“) שטאַמט פֿון העברעיִש און מיינט : דער געשמאַק. אַ טאַם-טאַם (מיט „אַ“) איז גאָר עפעס אַנדערש. דאָס איז אַ מין פּויק<sup>4</sup> וואָס מע ניצט אין אַפֿריקע ווי אַ קאַמוניקאַציע-מיטל. די ווערטערשפּיל אינעם טיטל מיינט אז מיר זיינען אַ קאַמוניקאַציע-מיטל מיט אַ ייִדישן טעם !

אויף ייִדיש ניצט מען דאָס וואָרט אַ סך. דאָס עסן קען זײַן מיט אַ טעם אָדער אַן אַ טעם. ווען עפעס איז טאַקע זייער געשמאַק זאָגט מען : עס האָט דעם זיבעטן טעם אָדער עס האָט טויזנט טעמען<sup>5</sup>. אויב מע וויל נאָך שטאַרקער זאָגט מען טעם גן-עדן<sup>6</sup>. אַ סינאָנים

פֿאַר מיט אַ טעם איז באַטעמט<sup>7</sup>. אין אַמעריקע איז געווען (אפֿשר עקזיסטירט זי נאָך) אַ מאַרקע פֿון ייִדישע מאַכלים<sup>8</sup>, ווי געפֿילטע פֿיש און זייערע אונגערקעס, וואָס האָט געהייסן באַטעמט. אויב עמעצער פֿאַרוזכט דיין זוף און זאָגט דיר : עס האָט מיר מיין באַבעס טעם, זאָלט ניט מיינען אז ס'איז אַ קאַמפּלימענט, אַז דו קאָכסט אַזוי גוט ווי זײַן באַבע. פֿאַרקערט<sup>9</sup>, עס מיינט גאָר אומבאַטעמט.

**טעם** האָט נישט צו טאָן בלויז מיטן עסן. מע קען האָבן אַ טעם אין קליידונג, אין שפּראַך, אין קונסט... אַ פֿרוי וואָס טראָגט אַ גרינע בלוזקע מיט אַ בלוי קליידל, מיט אַ רויטן הוט און געלע שײַך האָט אויך מיין באַבעס טעם. דאָס זעלבע וואָרט טעם האָט נאָך אַ באַטייט, וואָס איז נישט אַזוי באַקאַנט. עס מיינט אויך אַ סיבה<sup>10</sup>, אַ גרונד<sup>11</sup>. מע קען פֿרעגן, צום בײַשפּיל, ווען אַ מענטש טוט אַזוי און אַזוי, וואָס איז געווען דער טעם, דאָס הייסט, זײַן מאָטיוואַציע ?

צו קאַמפּליצירן די זאַך נאָך מער, איז דאָ אַן אַנדער וואָרט מיט אַן אַנדער אויסלייג<sup>12</sup> נאָר מיטן זעלבן אַרויסרעד<sup>13</sup>

(אַ האַמאָנים, הייסט עס) – תּם<sup>14</sup>. אַ תּם איז אַ נאָר, אַ נאָיווער מענטש וואָס מע קען אים גרינג אָפּנאָרן<sup>15</sup>. אַ באַרימטע דערציילונג פֿון יצחק באַשעוויס<sup>16</sup>, וואָס הייסט „גימפּל תּם“, איז אַ מעשה<sup>17</sup> וועגן אַ מענטש וואָס אַלע נאָרן אים אָפּ. ווען עמעצער מאַכט זיך נאָריש אָדער מאַכט זיך נישט-פֿאַרשטייענדיק (ווי אַ קינד וואָס זײַן מאַמע ביזערט זיך אויף אים) זאָגט מען אז ער מאַכט זיך תּמעוואַטע<sup>18</sup>.

אָבער לויטן וואָרצל<sup>19</sup> האָט תּם דעם באַטייט : אומשולדיק, גאַנץ, פּערפֿעקט. איינער פֿון די גרעסטע רבנים<sup>20</sup> פֿון מיטל-עלטער האָט געהייסן רבנו תּם<sup>21</sup>.

ער איז געווען רשיס<sup>22</sup> אַן אייניקל, האָט געלעבט אין פֿראַנקרייך און געשריבן קאַמענטאַרן אויף גמרא<sup>23</sup>. פֿאַר אַ סך פֿון אונדז, וואָס זיינען ניט איבעריקס געלערנט אין גמרא, איז זײַן נאָמען אונדז באַקאַנט צוליב אַ ליד פֿון איציק מאַנגער, אין וועלכן „רבנו תּם“ גראַמט זיך מיט „הינדל דיכל דאָם“. דאָס ליד דערציילט וועגן אַ הייסער ליבע צווישן רבנו תּם און דער מלכה<sup>25</sup> פֿון טערקײַ. נאָר דאָס איז גאָר אַן אַנדער מעשה...

(דאָס ליד געפֿינט זיך אויף זײַט 2)

1. TAM goût/taste 2. EFsher peut-être/perhaps 3. khokhme astuce/joke 4. tambour/drum 5. TAMEN 6. TAM GAN-EYDN un goût de paradis/a heavenly taste 7. BATAMT 8. MAYKHOLIM plats (préparés)/food specialties 9. au contraire/quite the contrary 10. SIBE raison/reason 11. fondement/basis 12. orthographe/spelling 13. prononciation/pronunciation 14. TAM 15. berner, rouler/to fool 16. YITSKHOK... Isaac Bashevis Singer (1904-1991) ייִדיש ער געהייסן אויף ייִדיש 17. MAYSE histoire/story 18. TAMEVATE prendre un air innocent/tries to look innocent 19. d'après sa racine/according to the root 20. RABONIM rabbins/rabbis 21. RABEYNU TAM Jacob ben Meyer c. 1100-1161 rabbin et grand érudit français /great French rabbi and scholar 22. RASHIS ... petit-fils de Rashi/Rashi's grandson 23. G(E)MORE Guemara, Talmud/Gemara, Talmud 24. pas tellement/not overly 25. MALKE... reine de Turquie/queen of Turkey.

## שימעון<sup>1</sup> נויבערג שיקט אונדז פֿון טריר<sup>2</sup> נאָך אַ שפּיל מיט אַנאַגראַמען.

## שמעוןס שמועסן<sup>3</sup>

**ד** י שפּיל פֿונעם לעצטן נומער, מיט די נעמען פֿון שרייבער, איז געווען פֿאַר מענטשן וואָס קענען שוין גוט די ייִדישע ליטעראַטור. די איצטיקע שפּיל אָבער איז פֿאַר אַלעמען – עס גייט אין נעמען פֿון בעלי-חיים<sup>4</sup>. מיר דערמאָנען די פּללים<sup>5</sup> : – פֿון די אותיות<sup>7</sup> פֿון איין וואָרט דאָרף

מען, איבערבייטנדיק<sup>8</sup> דעם סדר<sup>9</sup>, מאַכן אַן אַנדער וואָרט – א, אַ און אַ רעכענען<sup>10</sup> זיך ווי דער זעלביקער אות (פֿון ראַק<sup>11</sup> קען מען מאַכן קראַ<sup>12</sup>) – אַ לאַנגע פֿאַרעם פֿון אַן אות רעכנט זיך גלייך מיט דער קורצער פֿאַרעם (פֿון שײַף קען מען מאַכן פֿיש)

– וי, יי און יי רעכנט מען אָבער ווי דריי פֿאַרשיידענע סימנים<sup>13</sup>. צו די ווייטערדיקע 15 ווערטער עקסיסטירן אַנאַגראַמען, וואָס זיינען נעמען פֿון בעלי-חיים :

1. אַקסל 2. בערזע 3. גיטער<sup>14</sup> 4. געהירן
5. דערפֿל 6. זויל 7. זוים 8. נוטה<sup>15</sup>
9. פּאַלמע 10. פּאַרק 11. פּישן
12. קאָרט 13. קאַשקעט 14. ריגל<sup>16</sup>
15. שלאָגן.

### ענטפֿערס אויף זײַט 8

1. SHIMEN 2. Trèves/Trier 3. אַנאַגראַם 4. il s'agit de/it's a question of 5. BALEKHAYIM animaux/animals, *sing.* BALKHAY 6. KLOLIM règles/rules *sing.* KLAL 7. OYSYES lettres/letters *sing.* OS 8. en changeant/changing 9. SEYDER ordre/order 10. sont considérés comme/are considered as 11. écrevisse/crayfish 12. corneille/crow 13. SIMONIM signes/signs, *sing.* SIMEN. 14. propriétés/properties 15. NOYTE enclin/prone 16. verrou/bolt.



בלומבערג  
(רעכטס) מיט  
מעיאָר רודי  
דזשוליאַני

# בלומבערג ווערט דער נייער מעיאָר<sup>1</sup> פֿון ניו־יאָרק

ווערט איז היינט אַרום 4 ביליאָן דאָלאַר.  
בלומבערג איז אַ געגטער<sup>2</sup> פֿאַטער פֿון צוויי טעכטער, און האָט נאָך קיין מאָל נישט געהאַט קיין פּאָליטישן אַמט<sup>3</sup>. זיין טאַלאַנט צו פֿירן געשעפֿטן איז די הויפט־סיבה<sup>4</sup> פֿאַר וואָס אַ סך וויילערס<sup>5</sup> האָבן אים אויסגעקליבן, האָפֿנדיק אַז ער וועט קענען אַרויסשלעפּן די שטאַט פֿון דער עקאָנאָמישער ירידה<sup>6</sup>, בֿפֿרט<sup>7</sup> נאָכן 11טן סעפטעמבער. אין זיין אַקצעפּטיר־רעדע האָט בלומבערג טאַקע דעקלאַרירט: „ניו־יאָרק איז געזונט און שטאַרק, און אָפֿן פֿאַר ביזנעס!“

דעם 9טן נאָוועמבער 2001

1. ענגליש וואָרט, סינאָנים פֿון בירגער־מייסטער.
2. élu/elected 3. semblable/similar
4. parti républicain national/National Republican Party
5. soutien/supports 6. banlieue/suburb
7. k h e z h b m ... c o m p t a b l e /accountant
8. courtiers en Bourse/stockbrokers
9. indemnités de licenciement/severance pay
10. fournir/provide צושטעלן
11. Bourse/stock market
12. GEGETER divorcé/divorced
13. fonction/post 14. ...SIBE raison principale/main reason
15. électeurs/voters 16. YERIDE déclin/decline
17. BIFRAT en particulier/particularly.

דער 59־יאָריקער בלומבערג איז געבוירן געוואָרן אין אַ פֿאַרשטאַט<sup>6</sup> באַסטאָן, און איז דער זון פֿון אַ ייִדישן חשבון־פֿירער<sup>7</sup>. ער האָט שטודירט אין דער „האַרוואָרד געשעפֿטשול“, און באַקומען אַ פּאָזיציע אין דער אַקציע־פֿירמע<sup>8</sup>, „סאַלאַמאָן בראַדערס“. שפעטער האָט בלומבערג פֿאַרלוירן די שטעלע אָבער באַקומען אַפּאָזאָגלעט<sup>9</sup> – 20 מיליאָן דאָלאַר. ער האָט געגרינדעט „בלומבערג“, אַ פֿירמע וואָס שטעלט צו<sup>10</sup> פֿינאַנציעלע אינפֿאַרמאַציע, אויף צו אַנאַליזירן די בערזע<sup>11</sup>. בלומבערגס

ניו־יאָרק – דער רעפּובליקאַנער קאַנדידאַט, דער ביליאָנער מילק בלומבערג, איז דינסטיק דערוויילט<sup>2</sup> געוואָרן ווי דער 108טער בירגער־מייסטער פֿון ניו־יאָרק. ער האָט געוונען איבערן דעמאָקראַטישן קעגנער מאַרק גרין, 50.4% קעגן 47.4%. בלומבערגס פּאָליטיק איז אָבער גאָר נישט ענלעך<sup>3</sup> צו די אידעען פֿון דער רעפּובליקאַנער לאַנדפּאַרטיי<sup>4</sup>. ער שטיצט<sup>5</sup> אַבאַרטן־רעכט, גלייכע רעכט פֿאַר האַמאָסעקסואַליסטן, און ער איז אַ קעגנער פֿון טויטשטראַף.

## יאָ, איך וויל אַבאַנירן דעם פֿאַרווערטס

נאָמען : .....

אַדרעס : .....

.....

אַבאַנעמענט־פּרייזן :

פֿאַראייניקטע שטאַטן<sup>1</sup> : איין יאָר – 36 דאָלאַר, האַלב יאָר – 21 דאָלאַר

איבער דער וועלט :

ים־פּאַסט<sup>2</sup> : איין יאָר – 40 דאָלאַר, האַלב יאָר – 25 דאָלאַר

לופֿטפּאַסט<sup>3</sup> : איין יאָר – 97 דאָלאַר

קרעדיט־קאַרטע־נומער :

אויסגאַנג־דאַטע :

שיקט דאָס צעטל אויפֿן אַדרעס :

The Yiddish Forward

45 E 33rd Street, New York, NY 10016 USA

בליצפּאַסט־אַדרעס : faivus@Yiddish.Forward.com

1. Etats-Unis/United States 2. poste maritime/surface mail 3. poste aérienne/airmail
4. expiration 5. courrier électronique/e-mail.

# טערקז עפֿנט ייִדיש-טערקישן מוזיי

איסטאַמבול – צום ערשטן מָאָל אין איר געשיכטע האָט טערקז געגרינדעט אַ ייִדישן מוזיי, לכּבֿוד<sup>1</sup> דער 500-יאָריקער געשיכטע פֿון די ייִדן אין טערקז.



**ד**ער מוזיי, וואָס הייסט „די ייִדישע טערקן במשך פֿון<sup>2</sup> דער געשיכטע“, האָט דעם פֿאַרגאַנגענעם זונטיק געהאַט זיין חנוכה-הבית<sup>3</sup>, וווּ עס זענען בייגעווען<sup>4</sup> הויך-ראַנגיקע באַאַמטע<sup>5</sup> פֿון דער

רעגירונג און אַפֿילו גענעראַלן פֿון דער טערקישער אַרמיי.

דער וויצע-פּרעמיער מעסוט יִלמאַז האָט דערקלערט: „דער מוזיי איז אַ

מאַנומענט פֿון אייניקייט צווישן די

טערקן און די ייִדן, און שפּיגלט אָפּ

טערקניס טאַלעראַנץ פֿאַר די ייִדן דורך

די פֿאַרגאַנגענע 500 יאָר. אונדזער

מלוכה<sup>6</sup>-טראַדיציע פֿון דרך-אַרץ<sup>7</sup> פֿאַר

די נישט-איסלאַמישע רעליגיעס ציט

זיך נאָך פֿונעם אָנהייב פֿון דער

רדיפֿות<sup>8</sup>.“

דער מוזיי געפֿינט זיך אין דער

500-יאָריקער זולפֿאַריס-שיל אין

קאַראַקוי, איסטאַמבול. ער איז אויך אַ

מאַנומענט לזכּרון<sup>9</sup> די אומגעקומענע

ייִדישע סאַלדאַטן פֿון דער ערשטער

וועלט-מלחמה<sup>10</sup> און פֿון דער

ישראלדיקער<sup>11</sup> אומאַפּהענגיקייט-

מלחמה<sup>12</sup>.

1. LEKOVED en l'honneur de/in honor of 2. BEMESHEKH... ici à travers/here throughout 3. KHANUKES-HABAYES inauguration 4. présents/present 5. officiels/official 6. MELUKHE d'Etat/state 7. DEREKH-ERETS respect 8. REDIFES persécutions 9. LEZIKORN à la mémoire de/in memory of 10. MILKHOME guerre/war 11. YISROELDIKER israélien/Israeli 12. Guerre d'Indépendance/War of Independence.

דעם 30סטן נאַוועמבער 2001

## פֿון לאַנדאַן

## אַן אַלטע מיקווה<sup>1</sup>

**א**רבעטלעכע אַרבעטער האָבן אויסגעגראָבן אַ מיקווה פֿון 13טן יאָרהונדערט, וואָס שטעלט מיט זיך פֿאַר<sup>2</sup> אַן אַניקאַלן<sup>3</sup> פּיזישן באַווייז<sup>4</sup> פֿון ייִדישן לעבן אין מיטל-עלטערלעכן לאַנדאַן.

די רייז גייט וועגן דער קהילה<sup>5</sup> וואָס האָט געלעבט אין דער שטאָט, נאָך איידער דער קיניג עדוואַרד דער ערשטער האָט אין יאָר 1290 אַרויסגעטריבן אַלע ייִדן פֿון לאַנד. דאָס 300-יאָריקע „בעוויס מאַרקס“ בית-הכנסת<sup>6</sup>, וואָס איז די עלטסטע שיל אין גרויס-בריטאַניע, האָט אויסגעטיילט<sup>7</sup> געלט אויף אַריבערצופֿירן די מיקווה אין איר הויף.

דעם 16טן נאַוועמבער 2001

1. MIKVE bain rituel/ritual bath 2. représenter/to represent 3. unique 4. preuve/evidence 5. KEHILE communauté juive/Jewish community 6. ...BEYS HAKNESES Bevis Marks synagogue 7. alloué/allotted.

# קורצע נייעס פֿון דײַטשלאַנד

אַ פענסיאָנער פֿון כעמניץ האָט אַרויסגערופֿן די פּאַליציי, ווען צו אים איז פֿון אַמעריקע אַנגעקומען אַ פעקל מיט אַן אויפֿשריפֿט gift. ס'איז אַדורך עפעס אַ ציט ביז מע האָט זיך געכאַפֿט<sup>1</sup> אַז דאָס וואָרט, וואָס מיינט „סם“<sup>2</sup>, אויף דײַטש איז ניט מער ווי אַ „מתנה“<sup>3</sup> אויף ענגליש.

**איינס פֿון די בילדער אין מוזיי וויזט דאָס אַנקומען פֿון די שפּאַנישע ייִדן אין דער אַטאַמאַנישער אימפעריע (קינסטלער: מעוולוט אַקײלדיז).**

דײַטשישע פּראָסטיטוטקעס האָבן באַקומען די רעכט אויף פענסיע, אומזיסטער מעדיצין און צו אַרבעטן אין ריינע און באַקוועמע שאַנדעניזער<sup>4</sup> – אַזאַ געזעץ האָבן דורכגעפֿירט אין פּאַרלאַמענט די סאַציאַל-דעמאָקראַטן צוזאַמען מיט די „גרינע“<sup>5</sup>. אמת<sup>6</sup>, 60% פֿון די 400 000 פּראָסטיטוטקעס וווינען אין לאַנד ניט-לעגאַל און וועלן האָבן שוועריקייטן בײַם רעאַליזירן די דאָזיקע רעכט זייערע.

1. on a réalisé/they realized 2. SAM poison 3. MATONE cadeau/gift 4. maisons closes/houses of prostitution 5. “Verts” (écologistes)/”Greens” (ecologists) 6. EMES à vrai dire/in fact.

דעם 16טן נאַוועמבער 2001

**די מיקווה פֿון 13טן יאָרהונדערט**



אָבִיב<sup>41</sup> אין 1969. אַ סך פֿון מאַנגערס לידער זײַנען אַרײַנ-געגאַנגען אינעם פֿאַלקלאָר : וויפֿל ייִדן האָבן געזונגען אויפֿן וועג שטייט אַ בױם אָדער הײַזל-דײַל-דאַם מײַנענדיק אַז זײ זײַנען אמתע<sup>42</sup> פֿאַלקסלידער ! זײַנע לידער רירן אונדז אפֿשר ווייל מיר דערפֿילן אַז זײ זײַנען געשריבן געוואָרן מיט (אין די ווערטער פֿון מלך ראָוויטש<sup>43</sup>): „טינט, האַרצבלוט און יש״44“.

19. khumesh Pentateuque/Pentateuch 20. MEGILE le livre d'Esther/the book of Esther 21. OVES les Patriarches/the Patriarchs 22. IMOES les Matriarches/the Matriarchs 23. déversent des flots d'aphorismes/are full of witty sayings 24. khumeshl אַ קליינער חומש וואָס מע קען 25. AVROM OVINU Abraham אַרומטראָגן מיט זיך 26. LOTN Loth/Lot (acc.) 27. SORE Sarah 28. YANKEV OVINU Jacob 29. ROKHLEN Rachel (acc.) 30. YOYSEF HATSADIK Joseph 31. ESTER HAMALKE la reine Esther/Queen Esther 32. justement/none other than 33. ERETS YISROEL 34. réussir/to succeed 35. déprimé/depressed 36. KHURBN Shoah 37. ... IKER surtout/most of all 38. KOVED honneur/honor 39. MATSEV situation 40. LEKOVED en l'honneur/in honor of 41. Tel-Aviv 42. EMESÉ véritables/real, genuine 43. Meylekh Ravitsh ייִדישער פּאָעט און קריטיקער (1976-1893) 44. Yash alcool/liquor.

אַנטלויפֿן קיין אַרץ־ישׂראל<sup>33</sup>. עס געלינגט<sup>34</sup> אים אָבער נישט און נאָך אַ סך שוועריקייטן קומט ער אָן אַ קראַנקער אין ענגלאַנד. ער לעבט אַ צען יאָר אין לאַנדאָן, אַ דערשלאָגענער<sup>35</sup> צוליב די שרעקלעכע נײַעס פֿון חורבן<sup>36</sup> און דער עיקר<sup>37</sup> פֿונעם טױט פֿון זײַן באַליבטן ברודער נאַטע. אין 1951 באַזעצט ער זיך אין נײַ־יאָרק און אין 1958 באַזוכט ער צום ערשטן מאַל ישׂראל, וווּ עס לעבט זײַן שוועסטער שײַנדל, און וווּ ער ווערט אויפֿגענומען מיט גרויס פֿבֿוד<sup>38</sup>. נאָך אַ פֿאַר מאַל פֿאַרן אַהין און צוריק באַשליסט ער אין 1967 צו בלייבן אין ישׂראל. מע פֿירט אויף אַ טעאַטער־פֿיעסע, אַ מוזיקאַלישע רעווי אינספּירירט פֿון זײַנע מגילה־לידער, וואָס האָט אַ גרויסן דערפֿאַלג און וואָס העלפֿט צו פֿאַרבעסערן דעם מצבֿ<sup>39</sup> פֿון דער ייִדישער שפּראַך אין ישׂראל. מע פֿירט אײַן לפֿבֿוד<sup>40</sup> אים דעם מאַנגער־פּרייז פֿאַר ליטעראַרישער שאַפֿונג אויף ייִדיש. ער שטאַרבט אין תל-

פֿון אַלע זײַנע ווערק זײַנען אָבער די סאַמע כּאַראַקטעריסטישע די חומש<sup>19</sup>-לידער און די מגילה<sup>20</sup>-לידער, אין וועלכע ער שילדערט די ביבלישע העלדן מיט הומאָר, צערטלעכקייט און איראַניע, מיט סאַציאַלער קריטיק און מיט גאָר קאַמישע אַנאַכראַניזמען : די אַבֿות<sup>21</sup> און די אמהות<sup>22</sup> זעען אויס ווי קליינשטעטלידיקע ייִדן, שיטן מיט ווערטלעך<sup>23</sup> און קוקן אַרײַן אין חומש<sup>24</sup> צו זען וואָס וועט פּאַסירן ; אַבֿרהם אָבֿינו<sup>25</sup> בײַזערט זיך אויף לוטן<sup>26</sup> דערפֿאַר וואָס ער טרינקט צו פֿיל ; די מוטער שרה<sup>27</sup> קרעכצט צו איר מאַן : „אָוורעמל, ווען וועלן מיר האָבן אַ קינד ?“ יעקבֿ אָבֿינו<sup>28</sup> זינגט רחלען<sup>29</sup> אַ סערענאַדע אונטער איר באַלקאָן, און יוסף הצדיק<sup>30</sup> גײט שפּאַצירן אויפֿן בולוואָר. און אין דער מגילה איז אסתר המלכה<sup>31</sup> פֿאַרליבט... דווקא<sup>32</sup> אין אַ שניידערינג ! אין 1939 געפֿינט זיך מאַנגער אין פּאַריז. ווען די דײַטשן פֿאַרנעמען פֿראַנקרײַך פּרוווט ער

**ענטפֿערס אויף די אַנאַגראַמען פֿון ז. 5**

- 1. לאַקס 2. זעברע 3. טיגער 4. הערינג 5. פֿערדל 6. לויז' 7. מויז 8. הונט 9. מאַלפֿע 10. קאַרפֿ 11. שפּין 12. קראַטץ 13. קאַטשקע 14. גריל<sup>33</sup> 15. שלאַנג

- 1. pou/louse 2. taupe/mole 3. grillon/cricket.

**דער ייִדישער טעם-טעם**  
אַ פּעריאָדיש בלעטל פֿאַר ייִדיש־לערנערס

דער ייִדישער טעם־טעם איז אַ פּובליקאַציע פֿון דער געזעלשאַפֿט פֿאַרן ייִדיש־לימוד און פֿון דער מעדעם־ביבליאָטעק אין דעם נומער האָבן מיטגעאַרבעט אַניק, בערטראַן, גאַלדע, זשיל, יצחק, מרים, נאַטאַליאַ, ניקי, עוולין, רובי, שרון.

**AEDCY**

DER YIDISHER TAMTAM  
B.P. 3256  
75122 Paris CEDEX 03  
Tél. : 01 42 71 30 07

**מעדעם־ביבליאָטעק**

BIBLIOTHÈQUE MEDEM  
52, rue René-Boulanger  
75010 Paris  
Tél. : 01 48 03 20 17  
medem@yiddishweb.com

מע קען אויך לייענען דעם ייִדישן טעם־טעם  
אויפֿן אינטערנעץ : www.yiddishweb.com

ער דאַרף זיך אַראָפֿפֿירן אויף דער ערד, דיר געבן דעם שנעל אין נאָז, כּדי דו זאָלסט אַלצדינג פֿאַרגעסן : דעם גן־עדן, די תּורה, וואָס דו האָסט געלערנט, און מיך, דיין חֵבֿר פּישערל, אויך. און פּישערל האָט זיך צעוויינט. זײַנע טרערן זײַנען מיר געפֿאַלן אויף דער רעכטער האַנט. זײ זײַנען געווען גרויסע און הייסע... ווי אַזוי שמואל־אַבא האָט אָפּגענאַרט<sup>33</sup> דעם שיכּורן מלאך און געקענט געדענקען זײַן גאַנץ לעבן אין גן־עדן וועט איר וויסן ווען איר וועט איבערלייענען „דאָס בוך פֿון גן־עדן“.



שמואל־אַבא און זײַן חֵבֿר פּישערל

33. KOL voix/voice 34. khaver ami/friend 35. espiègle/mischievous 36. j'ai appris/I heard 37. GOYRL destin/fate 38. taverne/tavern 39. ...TSADIK NOYEKH chez Noé/at the sign of Noah 40. SHIMEN-BER 41. SHIKER ivrogne/drunck 42. MALOKHIM anges/angels, sing. MALEKH 43. berné, trompé/outwitted.